Shrimant Sarkar Raghunathrao, Shankerao alias Babasaheb Pandit Pantsachivsaheb

CHIEF OF BHORE STATE

We beg to acknowledge with extreme thankfulness the enormous assistance we have been fortunate enough to receive from the Chief of Bhore whose generous love and patronage and personal regard for our Syndicate secured us the very valued loan of men and material including the use of the Historical Fort of Rajgad and various kind of equipment without which it would have been impossible for us to complete the film with so much satisfaction to us and our friends.

श्रीमंत सरकार राजेश्री रघुनाथराव शंकरराव ऊर्फ बाबासाहेब पंडित पंतसाहेब सचिव

अधिपति संस्थान भोर

यांनीं युनायटेड पिक्चर सिंडिकेटच्या चित्रपटच्या कामीं अनेक प्रकारची मौल्यवान उपयोगी पडणारी सामुग्री उदार अंत:करणानें वेळोवेळीं देऊन या संस्थेस उपकृत केलें आहे. चित्रपटांत दिसणारीं राजभूषणें, गड, किल्ले लवाजमा - हीं सर्व श्रीमंतांच्या कृपेनें दिसत आहेत व ही संस्था श्रीमंतांच्या कृपाछत्राखालीं आहे हें येथें व्यक्त करण्यास आम्हास अभिमान वाटत आहे.

आपला कृपाभिलाषी,

पांडुरंग सीताराम तलगिरी

मालक **युनायटेड पिक्चर सिंडिकेट**, खडकी.

Neera — Miss Gangoo

Fall of Raigad

PROLOGUE

After the death of Shri Shivaji Maharaj - the founder of the Maratha Empire, Aurangzeb the Empe or of Delhi, renewed his efforts to put an end to the Maratha Empires but Sambhaji, who succeeded his father Shivaji. successfully withstood all his attempt or 9 years inspite of his immoral life and consequent internal dissessions, urtil in the years 1689 he fell a prey to the treachery of his trusted advisor Kalusha Kabji - a Kanoji Brahmin who for the sake of a great reward promised by Itikatkhan the Commander-in-chief of the Emperor led Sambhaji into a trap laid for his capture at Sangameshwar whither he conducted him alone on an ostensibly hunting expedition.

SYNOPSIS.

While ignorant Sambhaji is thus caught in the trap Balabheem a desciple of Kalusha suddenly enters his apartment to inform him of his plight but Sambhaji who would not at first believe his story, observing the bustle of the approaching Moghuls outside the place and apprhending his inevitable doom sends away Balabheem with his locket for being presented to his step brother Rajaram as his last memento, before he is captured by Itikatkhan and his followers.

Hearing of the news of Sambhaji's capture and his subsequent death at Tulapur· Rajaram installs Shivaji the only son of Sambhaji on the throne and with a view to divert the attention of the Mogbuls runs away from the Fort of Raigad with his valiant followers entrusting the young king and his widow mother to the care of a few men under the command of Killedar Suryaji Pisal.

The Moghuls under the command of Itikaatkhan surrounded the Fort and continued the siege in vain for seven long months. Itikatkhan realising his inablity to win the Fort by open fight decides to gain his object by treachery and with this view he deputes Jagpal the brother-in-law of Suryaji, who preferred Moghul service to that of his own race and country to negotiate with Suryaji for the surrender of the fort with the young King and his mother; in return of a reward.

Negotiations follow. One night Neera the wife of Suryaji whose suspicion about her husband's conduct is kindled by a half burnt letter bearing the signature of her traitorous brother Jagpal stealthily follows her husband and observes him from a distance in conversation with Jagpal at a lonely place.

Her suspicious thus confirmed Neera informs Queen Yesubai that she saw Jagpal within the fort and that therefore it is necessary to take proper precautions against a possible treachery. The result is that all the men appointed by Suryaji for guarding the entrances to the fort are replaced by m re reliable men.

Suryaji and Jagpal are holding a secret conference. Balabheem who had overheard enough to know the plot approaches Suryaji and explains how he accidentally discovered in the locket entrusted to him by Sambhaji a map of secret passage between Raigad and Panchal -- a village 5 miles from Raigad how he entered the fort through this secret

passage with the help of the map and without being noticed by any one. He offers him the map in return for an adequate reward. Suryaji who though incharge of the fort for years is still ignorant of this secret and unguarded passage leads Balbheem to a lonely spot and after killing him throws his body into a deserted well but not before taking possession of the map

Neera with a view to ascertain the details of the plot and also to frustrate it if possible requests her husband to invite Jagpal for the Bahubij festival. The next day which happens to be the festival day Jagpal with a few Moghul Sardars meets Suryaji at the appointed place and time and as arranged Suryaji hands over to the Moghuls the map in exchange for ten thousand Gold Mohors and the Sanad for the Deshmukhi of Wai. After the departure of the Moghul Sardars with the map, Jagpal is conducted to his sister's house for the festival but only to be killed by his own sister without the knowledge of her husband.

Suryaji who is surprised at his wife's conduct demands an explanation, when to his dismay he discovers that she knew almost every detail of the plot. He holds her a prisoner in the house her hands and feet bound in order to prevent her from frustrating his object.

In the night Neera whose absence caused no small anxiety to the palace effects her escape in an ingenious manner and hastens to the presence of the Queen to warn her of her husband's treachery and just when orders are issued by the Queen for the arrest of Suryaji a loyal Maratha enters the appartment to appraise her of the approaching Moghuls.

Neera whose patriotism for the country and affection for the Queen and King knew no bounds persuades the Queen inspite of her protests to exchange her garments with her, just intime to present herself as the Queen before Itikatkhan who enters the chamber with his followers

Neera — the fake Queen follows Itikatkhan as his prisoner but not before secretly requesting the real Queen to make good her escape with the young king to Vishalgad through an underground passage.

At the main gate Suryaji who happened to arrive at the moment, noticing the rope marks on the prisoner's wrists removes the veil off her face and informs the Moghuls that she is not the Queen but his own wife.

Her object thus frusteated Neera wrests a sword and shield from a Moghul soldier nearby, and gives the enemy a hard fight with a view to gaining time for the Queen to make good her escape. But fate has decreed otherwise. After a prolonged struggle Neera receives a mortal blow from her own husband and Suryaji with the Moghuls arrives at the entrance to the underground passage just intime to prevent the entry of the Queen and King into the passage.

Yesubai accompanies Itikatkhan with her son to Delhi on his promising to protect her as his daughter and her son as his grand-son.

As to what happens to the traitor Suryaji and his loyal wife, see on the screen.

Suryaji Pisal——Mr. Wamanrao Kulkarni

निरा—आपल्या फितूरीचा मूळ काटा नाहींसा करण्याकरितां जगपालला ठार मारिलें.

રાયગડનું પતન.

પૂર્વ વૃત.

મરાઠી રાજ્યની સ્થાપના કરી, છત્રપતી શીવાજી-મહારાજનો સ્વર્ગવાસ થયો. પણ બાદશાહ ઔરંજેબે મરાઠી રાજ્યનો નાશ કરવા ફરીથી પ્રયત્ન આદર્યો. પરંતુ શીવાજી મહારાજના પુત્ર સંભાજી કે જે પોતે અનીતિમાન હતા છતાં રાજ્યને ઘણી આફતોમાંથી બચાવી, બાદશાહથી નવ વર્ષ સુધી ટક્કર ઝીલી પોતાનુ શૂરવીરપણુ બતાવ્યું. પણ ઈશ્વર નિમર્તિ કંઇક જુદુજ હતું !

સંભાજીનો કુટિલ કારસ્થાની મંત્રી કલુશા કબજીને બાદશાહના સરદાર ઇતીકતખાને ભરપુર ધનદોલતની લાલચ આપી તેથી તેણે સંભાજીને શીકાર કરવાના બહાને સંગમેશ્વર લઈ જઇ પોતાની કપટજાળમાં ફસાવ્યા

સારાંશ.

જ્યારે સંભાજી મહારાજ કલુશાની બીછાવેલી જાળમાં ફસાઈગયાહતા તેવામાં કલુશાનો કપટી શીષ્ય બલભીમ તેઓને આવેલી આફતનો ઈસારો આપવા આવેછે. તેથી સંભાજી મહારાજ પોતાના દુર્દૈવી સમયને ઓળખી પોતાના ભાઈ રાજારામ મહારાજને હાતની પોંચી છેવટની યાદગીરી તરીકે પહોંચાડવા તેની પાસે આપેછે.

આખરે સંભાજી મહારાજનો અતિ શોચનીય રીતે કુરતાથી વધ થવાના સમાચાર આખા મહારાષ્ટ્રમાં ફરી વળે છે. ત્યાર બાદ મહારાજા રાજારામે સંભાજીના નાની વયના પુત્ર શીવાજીને રાજગાદીએ બેસાડવાનું જાહેર કરેછે. અને રાયગડ કીલ્લાઉપર ચઢી આવેલા મોગલ સરદારને ફસાવવા રાજમાતા યેશૂબાઇ તથા બાલકુમારને, અતિ વીશ્વાસુ કીલ્લેદાર સુર્યાજીને હવાલે કરી પોતે જાય છે.

સાત મહીનાસુધી સરદાર ઈતીકતખાન રાયગડ કીલ્લાને ઘેરો નાખી પડેલો હતો, પણ મરાઠાઓના શૂરવીર કાવેબાજપણાથી,કીલ્લો લઈ શકયો નહી, તેથી તેણે કપટજાળ પાથરવા કીલ્લેદાર સૂર્યાજીનો સાળો જગપાળ કે જે પોતાના ક્ષુલ્લક સ્વાર્થ સારૂ જાત તથા ઇમાન છોડવા તૈયાર થયો હતો તેને ધનની લાલચ આપી, હરકોઇ પ્રયત્ને કીલ્લાનો કબજો મેળવી રાજમાતા તથા રાજકુમારને કેદ કરવાની ખટપટ કરવાનું કાવતરૂ રચ્યું.

સૂર્યાજીની પત્ની નીરા, કે જે અતિ પવિત્ર તથા પોતાની જન્મભૂમિ પારકાની ગુલામગીરીમાં સપડાય નહી તે માટે અહર્નીશ પ્રયત્ન કરતી હતી તે પોતાના ભાઈનો સ્વભાવ જાણતી હતી. તેવામાં સાળા બનેવીને એકાન્તમાં ગુપ્તપણે વાતચીત થતી જોઇ ગઇ તેથી તેને શંકા થઇ ગઇ અને રાજમાતા યેશૂબાઇને તે વિષે ખબર આપી દુશ્મનોની દગબાજીમાંથી બચી જવા કહયું. રાજમાતાએ, પોતાના વીશ્વાસુ માણસોને પહેરા ઉપર મુકી સાવચેતીથી રહેવા માંડયું.

સૂર્યાજી તથા જગપાલની ગુપ્તપણે ઘણી વખત મુલાકાત થતી હતી એક પ્રસંગે તેમની વાતચીત ચાલતી હતી ત્યારે બલભીમ નજીકમાં છુપાઇને સાંભળતો હતો તેથી તેણે સૂર્યાજી પાસે જઇને કહયું

ફુ મહારાજ, સંભાજી મહારાજની પોંચી મારી પાસે છે અને તેમાં એક ગુપ્ત નકશો હતો તે આધારે હું પાંછળથી ગુપ્ત રસ્તે રાયગડ કીલ્લામાં આવ્યો છું એ સાંભળી સૂર્યાજીએ તેને સારો બદલો આપવાની આશાએ તે નકશો આપવાનું કહયું. તેણે ધન મળવાની આશાએ કબુલ કર્યું પણ આખરે કપટથી તેને મારી નકશો કબજે કર્યો.

નીરાએ પોતાનો ભાઈ કે જે આખા કારસ્થાનનું મુળ હતું તેને ભાઈબીજના પ્રસંગે જમવા માટે બોલાવ્યો. જગપાલ આવતી વખતે મોગલ સરદારને સાથે લઈ આવ્યો અને સૂર્યાજીએ બદલામાં દસહજાર મહોરો તથા વાઈ પ્રાન્તની દેશમુખીની સનદ લઈ નકશો તે સરદારને હવાલે કર્યો.

નીરાએ દેશદ્રોહી ભાઈને તેના કર્મનો બદલો વાળી આપ્યો પણ તેનો ઉપયોગ થયો નહી.

સૂર્યાજીને ખબર પડી ગઈ કે નીરાને બધી વાતની જાણ થઈ ગઈ છે. તેથી તેને પોતાના મતે ચાલવા કહયું પણ સ્વદેશાભિમાની મરાઠા સ્ત્રી દેશદ્રોહી સ્વાર્થી પતીના વીચારને તાબે થઈનહી. તેથી સૂર્યાજીએ તેના હાતપય બાંધી, અંધારા ઓરડામાં પુરીમુકી પરંતુ તેણે સમય સૂચકતા વાપરી પોતે છુટી થઈ દેશને પરસ્વાધીન ન થવા દેવા તેણે પોતાના આત્માનું કેવી રીતે બલીદાન આપ્યું તથા દેશદ્રોહી બેઈમાન બનેલા કીલ્લેદારને આખરે કેવું પરીણામ ભોગવું પડેછે તે પ્રત્યક્ષ પડદા ઉપર જુઓ.

निरा—" निमकहरामा .... आतां महाराष्ट्राकरितां .... "

सूर्याजी—" पण अशीच उपाशी राहा, माझा फितूरीचा डाव पार पडेपर्यंत."

इतिकतखान–आपल्या धन्याशीं व रक्ताशीं बेइमान झालेला तूं – – निमकहराम सूर्याजी – – आमच्याशीं इमानानें वागेल ह्याची खात्री काय ?

Rajaram Maharaj entrusting Prince Shivaji and Queen Yesubai to the care of Killedar Suryaji Pisal.

ॐ

रायगडका पतन.

मराठी राज्यके संस्थापक श्रीछत्रपति शिवाजी-महाराजके स्वर्गवास होनेके उपरान्त पादशाहा अवरंगजेबनें मराठी राज्यका नाश करनेके लिये फिरसे अपने प्रयत्नोको प्रारंभ किया. परंतु शिवाजीके पुत्र संभाजीने वे स्वयं अनीतिमान होते हुयेभी और कितने प्रकारके आफतोंसे बचकरभी पादशाहाके साथ नव बरसतक सामना किया, परंतु भवितव्यता कुछ और ही थी. संभाजीका कुटिल मंत्री कलुषा कबजीको पादशाहाके सरदार इतिकतखानने भरपूर धनमालकी लालच दिखवाई और उसने संभाजीको शिकारके बहानेसे संगमेश्वरको लेजाकर उसका विश्वासघात करके कपटजालमें फसाया.

इस प्रकारसे जब संभाजी कपटजालमें फसाया उस वक्त कलुषा कबजीका शागिर्द बलभीम उसको आई हुई आफतका इशारा देनेके लिये आता है. संभाजीने जब देखा कि अब सच मुच बुरा समय आ पोहोचा तब वो अपने हाथकी पोंची अपनी आखरी यादगारी बलभीमकेही साथ अपना सौतीला भाई राजाराम-महाराजकी तरफ भेजता है.

संभाजीके मृत्यूका दुःखदाई समाचार समजतेही राजाराम संभाजीका पुत्र शिवाजीको राजसिंहासन पर बिठाता है और मोंगलोको धोका देनेके इरादेसे युवराज शिवाजीको और उसकी माताको अत्यंत विश्वासी किल्लेदार सूर्याजीके हवालातमें देकर वो रायगड छोडकर भाग जाता है.

सात महिनेतक इतिकतखानने किलेको घेरा देकर किला लढाया मगर किला हाथ न आया. आखिर उसने सूर्याजीका साला जगपाळ जो अपनी जातीसे और मातृभूमिसे बेइमान होकर मोगलोंको नोकरीको पसंद करताथा उसको फितुर करके बक्षिशकी लालच दिखाई और किलेके साथ बालराजा और उसकी माताभी अपने हाथमें मिल जाय ऐसी कुछ तजवीज करने लिये कहा.

सूर्याजीकी पत्नी निराको अपने भाईका और पतीका कुछ लोभी कपटकारस्थान चल रहा है ऐसा आदेशा आया और सावधानीसे तपास करने लगी. सूर्याजीको और जगपालको आपसमें बातें करते समय नीरानें दोनोंको देख लिया. जगपालके संबंधमें निराको आया हुआ अंदेशा उसने राणी येसूबाईको कह दिया और दुष्मनोंकी दगाबाजीसे बचनेके लिये सूर्याजीके नोकर लोगोकों पहरे परसे निकालकर किलेके दरवाजोंपर दुसरे इमानदार नौकर रख दीये गये.

सूर्याजी और जगपालकी सब कारवाई बलभीमने चुपचाप सुनली और संभाजीने उसके हवालेकी हुई पोंचीमे रायगडसे पांचाल तलकका खुफिया रास्ता दिखानेवाला नकशा मिल जानेकी बात कहदी और उसी रास्तेसे वो खुद किसीकेभी नजर आने बिगर किलेमें किस प्रकारसे आया वोभी उसने सूर्याजीको कहा. भरपूर इनाम लेकर उसने वो नकशा सूर्याजीको देनेका इकरार किया. सूर्याजीने बलभीमको धोका देकर जानसे मार डाला और वो नकशा उसके पाससे छीन लिया.

नीराने सूर्याजीको सब कारवाईका नाश करनेके लिये अपने भाईको भाईबीजके तेहेवारके बहानेसे अपने घर बुलवाया. दूसरेही रोज भाईबिजका तेहवारथा. जगपाल मोगलोंके सरदारोंको लेकर सूर्याजीको मिलनेके लिये आया और सूर्याजीने दसहजार मोहरा और वाई प्रांतके देशमुखीके हक्ककी सनद मोगल सरदारके पाससे लेकर वो खुफिया रास्ता दिखानेवाला नकशा उसके हवाले करदिया. नीराने खुद अपने भाईको उसकी दगाबाजीका बदला उसको जानसे मारकर पूरापूरा दे दिया. सूर्याजीनें जब देखा कि अपने स्त्रीको सब कारवाई माळुम हो गई है तब उसने त्वरितही उसको कैद करके हाथपाव बांधकर कोठडीमें डाल दिया.

परंतु निराने बडी चालाकीसे कैदखानेमेंसे अपना छुटकारा किस प्रकारसे करलिया–अपनी राणीके लिये–बालराजाके लिये–और अपने देशके लिये किस प्रकारसे अपने स्वयंका बलिदान किया–देशद्रोही और राजद्रोही गुनहगारोंको उनके गुन्हाओंका प्रायश्चित्त परमात्माने किस प्रकारसे दिया यह सब इतिहास कहनेसे तो अब परदापरही देख लीजिये.

निरा—"कोण जगपाळ"

Suryaji murdering Balbheem to secure
the map of the secret passage
from Raigad to Panchal.